

DAHAVSKI POROČEVALEC

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA NARODNEGA ODBORA

Štev. 12

Dachau, dne 14. maja 1945

Broj 12

PODPREDSEDNIK NAŠE VLADE KARDELJ O TRSTU

NAŠA VOJSKA IMA VSO PRAVICO DO ZASEDBE IN UPRAVE TRŽASKEGA OZEMLJA

BEOGRAD, 14. maja. - Potpredsednik jugoslovenske vlade drug Karđelj izjavio je u vozi sa pitanjem Trsta sledeće: „Jugoslovenska armija oslobodila je Istru, Slovensko Primorje i Trst. Jugoslovenska armija ima pravo na okupaciju i administraciju ovih teritorija barem tako kao što takva prava s obzirom na teritorije, koje su zauzelo, imaju britanska ili američka armija. Ovom okupacijom Jugoslavija nije imala namoru, da svet stavlja pred svršen čin. U pogledu ove teritorije, držanje Jugoslavije istovetno je sa držanjem saveznika u pogledu teritorija, koje su okupirali. Bilo bi smešno tražiti od Jugoslavije, da te krajeve ostavi bez ikakve administracije sve do mirovne konferencije.

GREW I TIMES O PITANJU TRSTA

NEW YORK, 14. maja. - U vozi sa pitanjem Trsta, pomoćnik američkog ministra spoljnih poslova, Grew, dao je sinoć izjavu, u kojoj se pored ostalog veli: „Sjedinjene Države protive se zavodjenju jugoslovenske privremene vojne uprave u Trstu, smatrajući, da se teritorijalna pitanja ne mogu rešavati jednostrano. Konacnu odluku o tome, kome će pripasti Trst, može doneti samo mirovna konferencija na osnovu prethodne mirnim putem postignutog sporazuma oboju zainteresovanih strana.“ Londonski Times tim povodom izražava nadu, da će britanskom generalu, koji komanduje u Trstu, uspeti, da uveri Tita u dobrotomernosti Sjedinjenih država, i Velika Britanija.

LONDON, 14. maja. - Prema naknadnim obaveštanjima, Grew je na kraju svoje izjave dodao: „U februaru mesecu, mi smo u zajednici sa maršalom Tito došli do zaključka, da bi Julskoj Krajinji do mirovne konferencije najbolje odgovarala neutralna uprava. I sada bi najbolje bilo, da sporne oblasti posredne jedna ovim sporom nezainteresovana saveznička sila, te da one ostanu pod njenom upravom sve do rešenja, koje može doneti samo konferencija mira. Sad se ne radi o tome, kome će Julska Krajina pripasti, nego, da se taj spor ne može rešavati jednostrano, nego samo na osnovu sporazuma oboju strana, prethodno postignutog. Times tim povodom piše: „Jugosloveni svakako znaju, da se Sjedinjene Države i Velika Britanija srcem i u svojoj stvari nalaze na njihovoj strani. Amerikanci i Britanci nisu zaboravili žrtve i pobede Jugoslovena u borbi protiv zajedničkog neprijatelja. Oni su svesni zasluga jugoslovenskog saveznika.“

PROSLAVA ZMAGE V MOSKVI I LONDONU

+ LONDON, 14. maja. - V nedelju popoldne ob 15. je proslavila vsa Anglija in ves angleski imperij s svečanimi božjimi sluzbami zmago savezniškega grožja. V katedrali Sv. Pavla je imel ob tej priliki zahvalno tožjo sluzbo canterburryski nadškof, prisotni so bili poleg kralja Jurija, kraljice in princes ter britanske vlade z Churchillom na čelu najvišji predstavitelji vojske in mornarice, političnega in kulturnega dola v Angliji in vsi pri dvoru poverjeni diplomati. Na povratku iz katedrale so bili vsi navzoči deležni ogromnih ovacij in pozdravljanja vsega mesta.

O položaju, ki je nastal z ozirom na novo odredbo poveljstva, da se preselimo v drugo taborišče, je Jugoslovanski narodni odbor izdal popoldne poseben letak, da informira Jugoslovane o stvari.

+ MOSKVA, 14. maja. - Proslava zmage je po vsaj Sovjetski zvozi izredno krasno izpadla. Slavila so ta dan vsa mesta in vsa ostala naselja ob velikem navdušenju ljudstva in globokihvalnosti do jurakov vseh sovjetskih narodov, ki so padli v veliki borbi za svobodo domovine in vseh evropskih narodov.

+ MOSKVA, 14. maja. - Iz poučenih virov se doznava, da nemška vojaska klika se vedno - navzlic kapitulaciji - ne more pomiti, da je čas intrigiranja med zavezniki pri kraju. Gönitz in tovariši se sedaj izgovarjajo za vsa dejanja in razdejanja po evropskih doželah na naciste, prav kakor leta 1918. Toda to pot jim ne bodo zaveznički nasedli, ker so pretrdno povezani eden z drugim. Zato bodo tudi prav hitro napravili konec temu nesmiselnemu intrigiranju.

BOMBE NA JAPONSKO NATIONO OTOČJE

LONDON, 14. maja. - Pričenja se načrtno bombardiranje japonskega natičnega otočja. Predčerašnjim so ameriške letoloč trdnjave imele za cilj rušenje pristaniških naprav raznih mest na severnem roglju otoka Honu, največjega izmed štirih natičnih. Dalje so včeraj zopet napadli Kiushiu in tamkaj zlasti luko Nagoja s 500 trdnjavami in vrgli 3500 t zažigalnih bomb. Zasedanje važnega otoka Okinawa se nadaljuje in ameriške čete so dosegle zunanje okraje glavnega mesta Kawa. Avstralskim četam je pripadla naloga, da počistijo vse manjšo in manj važne otoke v Polineziji, oziroma sodelujejo tudi pri prodiranju na velikih malajskih otokih. Kitajsko armijo so napravile velik sunek v pristaniško mesto Futchou in ga zavzele; važnost je v tem, ker leži Futchou nasproti japonskemu otoku Formosa, ki bo od sedaj dalje od severa, zapada in juga ogroženo. Ameriške in avstralske čete prodirajo po pokrajinah severne Nove Gvineje dalje proti zapadu. Na dan danau so Amerikanci zasedli letališče Belmonte.

SODELOVANJE ZAVEZNIKOV PO VOJNI

+ MOSKVA, 14. maja. - Današnja "Pravda" izraža željo po skupnem nadaljnjem sodelovanju zaveznikov na prav tako složen način, kakor med vojno, saj je to edina garancija za boljšo in mirno bodočnost Evrope. Zal obstoje še danes reakcionarni elementi, ki skušajo motiti prijateljske odnošaje med Sovjetsko zvozo ter Britanijo in Ameriko. To so pripadniki poljske emigrantske vlade v Londonu, ki nimajo nicesar skupnega s poljskim narodom. Pravda ugotavlja dalje, da bo poljski narod tisti, ki bo odločil usodo svoje države v demokratskem smislu.

POBEDA SLOBODE NAD TIRANIJOM

Govor Winstona Churchilla - Britanija će i u miru braniti tekovine te pobe

LONDON, 14. maja - U voz, sa proslavom pobe, Churchill se sinoć preko londonskog radija obratio britanskom narodu govorom u kom je pored ostalog rekao: "Prošlo je pet godina otkako mi je povereno da sastavim vladu u kojoj bi bila zastupljena većina ovog Doma i koja bi uživala potporu ove zemlje. Kroz ova rat, ta vlada je imala sreću da su je pomagali ne samo oboje doma. U njenim naporima cela zemlja joj je pružala potporu, a njeni sinovi u vojsci primali su s poverenjem njene mere". Zatim je presao na istorijat petogodišnjeg ratovanja. Tu je pre svega naročito istakao tešku situaciju u kojoj se Engleska našla 1940. Srećom, nasilnik je učinio pogrešku, koja ga je dočimje stala glavo. Ne izazvan, mučki je nasrnuo na Rusiju i našao se tako oči u oči sa Staljinom iz koga su stajale, ujedinjene istom rešenošću, destine milijona velikog ruskog naroda. Zatim je došao podli napad Pearl Harbour, talijanska i nemačka objava rata Sjedinjenim Državama. Otkako su Sjedinjene Države stupile u rat, on više nikad nije posumnjao u konačnu pobedu. Trenutke pobe doživeli smo poslednjih dana. U roku od tri dana čuli smo za nezaželjenu smrt Musolinia i Hitlera. Za tri druga dana dva i po milijona nemačkih vojnika predalo se saveznicima. Govoreći o britanskoj politici posle rata, britanski premijer rekao je uglavnom ovo: "Volio bih da vam mogu kazati da je sa pobedom došao kraj i našim brigama, i našim naporima. Nažalost nije tako. Engleska se u Evropi mora postarati da budu postignuti razumni i jasni ciljevi zbog kojih je krenula u borbu. Ako tiraniju nacizma zamene razni policijski i autoritativni režimi, koji bi se služili sličnim metodama, onda sve britanske žrtve u Evropi gube svoj smisao. Veliki ideali slobode, bratstva i jednakosti moraju biti zaštićeni. Pravda i zakon poštovani. Nesme se dozvoliti da svetska bezbednost bude samo štit velikih sila i orudje za tlačjenje malih zemalja. Moramo se pobrinuti da reči sloboda, demokratija, ravnopravnost imaju ono značenje, koje im mi dajemo. Ne smemo dozvoliti da se njihov smisao izopaci". Kraj govora bio je posvećen Japanu.

MRAČNI CILJEVI JUNKERA

MOSKVA, 14. maja - Moskovski radio posvetio je jednu od svojih današnjih emisija mračnim ciljevima nemačkog generalštaba i krugova nemačkog društva na koje se oslanja ova stara razbojnička organizacija. Oni se već sad trude da podelu saveznike. Ističu glasno svoju privrženost saveznicima i nastoje da svu krivicu za ratna nedela prebace na Hitlera. U toj mutnoj igri, pravi je cilj da se upropaste rezultati krimsko konferencije. Nemački generalštab prevariće se u svojim računima. Saveznici će onemogućiti uspeh njegovog plana. U toj borbi, najmoćnije oružje saveznika je njihov savez. Taj savez je sada u miru još važniji nego što je bio u vreme rata. Toga su svesne i Velika Britanija, i Sovjetska Unija.

STOKHOLM, 14. maja - Danas se u Stokholmu pronela vest da je Hitler uhvaćen. Tvrdi se da ga je sam Dönitz predao u ruke Amerikanaca nedaleko od Flensburga. Ova vest još nije potvrđena.

LONDON, 14. maja - Britanske vojne vlasti u Westfaliji naredilo su stanovništvu da snabde odegom i drugom opremom pripadnike koncentracijskih i zarobljeničkih logora.

LONDON, 14. maja - Britanska mornarica izgubila je u ovom ratu

354 voće jedinice. Naročito su postradali brodovi, angažovani u ratu protiv podmornica. Medji njima su najviše pogranejene flotile razarača, kojih je izgubljen 127. U ratu je poginulo 46.975 mornara britanske flote.

LONDON, 14. maja - Britanske vojne vlasti izdale su već izvesan broj naredaba, koje ukidaju važnost znatnog dela Hitlerovog zakonodavstva. Prema tim naredbama, nacionalistička stranka je zabranjena. Jedinstvo izmedju dveju stranaka ukinuto. Zabranjuje se ponovno osnivanje ove partije, ili neke druge, koja bi imala slične ciljeve. Sve naredbe, uredbe i zakoni, koji su za vreme hitlerizma izmicali vaspitanje omladine, ukidaju se, a naročito oni koji se odnose na "Hitlerjugend". Ukinuto je ministarstvo propagande. Kako se u Nemačkoj ništa nije moglo pojaviti u bioskopu, na pozornici ili u izdavačkom izlogu bez odobrenja tog ministarstva, to znači da je Nemačka u stvari zabranjeno posjećivanje kina i pozorista. Nijedan Nemač ne može napustiti Rajh bez odobrenja savezničkih vojnih vlasti. Oko 6 milijona nemačkih zarobljenika nalazi se u savezničkim rukama. Od njih će biti zasad pusteni na slobodu samo oni, koji bi se mogli upotrebiti na radovima za restituciju šteta počinjenih u Evropi od strane nacističkih herda i rekonstrukciju tih zemalja i Nemačke.

JEDNA STRANA O NAŠEM TRSTU

RIM, 14. maj - U mednarodnim krugovima u Rimu veruje se da će talijanska vlada u najskorije vreme zatražiti da Trst okupiraju snage onih savezničkih sila pred kojima je Italija kapitulirala - Velika Britanija i Sjedinjene Države. O konačnoj sudbini Trsta imala bi da odluči mirovna konferencija.

TRZIC OB SOCI, 14. maja - Na zborovanju delavskih sindikata je bio odposlan brzoglasni pozdrav vladi u Beogradu. Zborovnik endusno izrekao svoje veliko hvaloznost jugoslovačkih delavski za osvojeenje in zaupanje vladi in prepričanje, da Trzic v Jugoslaviji lega bodočnost. Obenem je zborovnik poslao zvezno vlado v Beogradu, da sporočo sovjetski vladi tonle pozdrave iz Trzica. Na sličan način se je izjavilo tudi delavstvo velikih ladjedelnic v bližini Trzica za Jugoslavijo.

OSVODITEV JETNIKOV IZ BEGUNJ

d-LUBLJANA, 14. maja - Osvoboditev v kaznilnici Begunje zaprtih političnih jetnikov, većinoma partizanov, je izvedel jošenisko-bohinjski odred naše vojske. Prvi je vdrl v kaznilnico tov. Andrej Bohinjec, ki je svoj čas sam izkusil grozote Begunj. Osvobojenih je bilo 550 jetnikov, ki so jih poslali Nemci s pomočjo domobrancev baš nekam odpeljati proti severu. Osvobojenci so se takoj pridružili očiscenju zavoda; mnogo izmed njih pa je potem odšlo naprej v boj za osvobojenje Bléda in Bohinja.

d-JESENICE, 14. maja - Po osvoboditvi izpod nemškega jarma smo izredno lepo praznovali dan zmago ob ogromni udeležbi ljudskih množic iz Jesenic in vsega severozapadnega kota Gorenjske.

SODELOVANJE NOVINARJEV V TABORIŠČU

Na našo pobudo so se zbrali v petek zvečer v prostorih Sovjetskega narodnega odbora novinarji iz Romunije, Sovjetske Unije, Norveske, Čehoslovaške, Poljske, Jugoslavije in Luksemburške, da se porazgovore o svojem delu v taborišču in o medsebojnih stikih po povratku v domovino. Sestanek je pokazal, kako potrebno je bilo, da se novinarji seznanijo, navežejo osebne stike med seboj in izmenjajo misli o svojih nalogah. Sklenjeno je bilo naprositi Mednarodni odbor, naj bi po svojem zastopniku predstavil ameriškemu vojaškemu poveljniku taborišča deputacijo novinarjev, ki bi mu tolmačili želje in potrebe v dahavskem taborišču bivajočih novinarjev, saj je njihovo delo tudi v interesu zavezniških držav. Deputacija naj bi se v prvi vrsti naprosila komandanta, da bi na moredajnem mestu tolmačil globoko hvaležnost novinarjev zavezniškim državam za osvoboditev evropskih narodov izpod jarma najstrašnejše tiranije vseh časov, zlasti pa zmagoviti ameriški armadi za rešitev pripornikov v dahavskem taborišču.

Drugemu sestanku novinarjev v soboto zvečer je prisostvoval tudi načelnik oddelka za tisk in kulturo pri Mednarodnem odboru dr. Ali Kuči. Zastopane so bile poleg goraj naštetih držav še Španija, Avstrija in Italija. Dr. Kuči je v obširnem nagovoru informiral novinarje o najbolj perečem vprašanju - repatriaciji pripornikov dahavskega taborišča. Opozoril jih je na to, da je ameriški komendant taborišča izredno zaposlen, da bo pa navzlic temu poskusil doseči, da bo novinarska deputacija v tekočem tednu sprejeta po komandantu. Obljubil je novinarjem tudi sicer svojo vsestransko pomoč in podporo. Novinarji so sestavili kratko spomenico na ameriškega komandanta in naprosili dr. Kučija, naj mu jo čimprej izroči.

TOVARISI KRONIKARJI I

Nekateri tovarisi po blokadi niso prav razumeli našega poziva glede zbiranja gradiva za kroniko. V pomirjenju tem tovarišem pojasnjujemo, da se tiče kronika samo nas pripornikov in

nikogar drugega. Ne gre pri tem za nobeno zasliševanje, za nobeno podaljšanje bivanja v taborišču, za nobeno preiskavo ali kaj podobnega, temveč zgolj zato, da zberemo in otmemo pozabi čim prej, vsaj v glavnem se pred povratkom v domovino vse v kroniko spadajoče gradivo, ki ga bomo porabili pozneje doma, kjer bomo izdali eno, po potrebi pa tudi več knjig o trpljenju in umiranju jugoslovanskih političnih pripornikov po taboriščih v Nemčiji. Enake naloge čaka seveda tudi naše tovarise, ki so bili internirani v Italiji. To smo dolžni našim potomcem in zgodovini, v onaki ali pa se večji meri pa tudi vsemu človeštvu, saj bo naša kronika obenem važen, tochten prispevek k tisti splošni in strašni obtožnici, ki jo bodo naperili naši zmagoviti zavezniki proti fašističnim rabljem in vsem njihovim pomagačem in za katero zdaj, ko je fašistična zver pobita, že prav pridno zbirajo obtožno gradivo.

Tovariši! Pojdimo torej takoj in z vso vnemo na delo v polni zavesti, da mora biti v našem lastnem in v interesu vsoga postono mislečega človeštva opravljeno. Poverjenike na blokadi prosimo, naj svoje delo pospešijo tako, da bo do konca tekočega tedna gradivo za kroniko vsaj po pretečni večini že zbrano. Od danes bo v uredništvu kronike na razpolago tudi stenograf, da pojde delo hitreje od rok. Tovariši, ki bi hoteli izpovedati obširneje o svojem trpljenju po taboriščih ali kjerkoli v Nemčiji se lahko torej zglase tudi neposredno v uredništvu kronike, in sicer danes od 15 - 18, jutri pa tudi dopoldne od 9 - 12. Uredništvo je v sobi uredništva "Dahavskega poročevalca", kjer se dobe vse potrebne informacije in navedila.

Taborišče, ki je zasedlo Dachau - Edinice VII. armade so odkrile v bližini Solnograda še priporo taborišče Ebnsee in našle tamkaj pripornike v stanju, ki se glede na grozoto ne da primerjati niti z onim v Dachau. Dnevno je umrlo 600.

Miljo Stanojlović:

SVABA POSTAJE ŽITELJ SEOSKE OPŠTINE

Malo je sela u Srbiji ravni Stitaru. Ono je izmedju onih macvanskih sela, koje je od uvek prednjačilo kako u prosvetnom tako i u materijalnom pogledu. Da kažemo, da je ono imalo nekih naročitih prosvetnih ustanova, grandioznih zgrada i prebogatu zemlju - nije.

Na sred sela nglazila se skromna škola i ona se iz doleka belila ko parče socera na tanjiru. Kraj nje u narodnom stilu sazidat je dom sa prostorijama za knjižnicu i čitaonicu, zadrugu i sudnicu. Malo dalje kroz zeleno granje stolaetnih lipa virilo je kubo stare crkve, zidate još za vreme Karadjordja. Iza sela puklo polje, zasejano pšenicom, kukuruzom, sojom, dotolonom sa ogromnim livadama i pašnjacima.

Radnih dana još pre svitanja zore, seoskim putem su prolazili radnici, seljaci, sa motikama na raménima, srpovima, kosama žurno su išli na njive ko vredne pčele, kad izlaze iz svojih kosnica na pasu slatkoga nektra. Malo zatim čobani su terali krdo svinja, stado ovaca, čopore govoda na pasu. Od njihovog hoda dizao se oblak prašine, koji se postepeno gubio u daljinu.

Sunce je već odskočilo. Ono je prosinilo svoje tople zra-

ke po rosnom lišću jasenovih šuma koji se prelivaku u sjajni blesku ko niske bisera na grudima lepe devojke. Jutarnja magla puna čudnog plavotnila lagano je išezavala ka Drini. Baba Smiljana na sred dvorišta, sa svojih troje unučica, plasila je vrane koje su vrebale da ulove tek izloženo pačice i pilice, vičući slabačkim glasom: "A ha, ha-djavo vas odneo!" Svi se dali na posao. Rêtko se mogao videti čovek u selu. Kad se radilo ono se radilo, a kad se svetkovalo ono se zaista svetkovalo. Dođuše, pred sudnicom sâi radnih dana mogli videti: pop Stanojlo, učitelj Ivan, kmet Vojislav i pandur Marko. Oni su sačekivali poštu. Pročitati novine pa onda poslati svaki na svoju stranu. Tako jednog jutra stajali su oni sačekujući opet postaradbe: ti njima prečija jedan dozmekasti čovek koji je na prvi pogled ličio na Banatskog Svabu. Prilazeći on ih oslovi sa: "Dobra jutro". Ovi ga pogledaše i svi više kroz zube proćedise: dobro jutro. Pop Stanojlo ga odmeri od glave do pete, tako da svi taj pogled primetise. Pašto je u njemu video tipičnog Svabu on ga zapita:

-Trazis rada?

-Da ja htela da radim i da živim u vaše selo kao i vaši covoci. Ja sam postena radnik, reče on.

ZUNANJI MINISTAR dr. SUBAŠIĆ O DRAŽI MIHAJLOVIĆU

OGROMNA PROSLAVA OSVOBODITVE ZAGREBA ISCENJE OD DRAVOGRADA DO ROGAŠKE SLATINE

1.-SAN FRANCISCO, 14. maja. - Zunanji ministar dr. Subašić je izjavio, da bo general Draža Mihajlović ustreljen kot veleizdajalec, čim bo prijet. Dokazi za njegovo izdajstvo so tako tehtni, da se bo svet lahko prepričal o vlogi, ki jo je igral v zadnjih štirih letih med okupacijo Jugoslavije po Nemcih in Italijanih.

1.-BEOGRAD, 14. maja. - Maršal Tito je izrekel maršalu Štalinu globoko sožalje Jugoslavije ob smrti njegovega najozjega sodelavca Ščerbakova, čigar pogreb se je izvršil ob ogromni udeležbi ljudstva v Moskvi.

1.-Zagreb, 14. maja. - V soboto je bila na Jelčićevem trgu ogromna proslava osvoboditve Zagreba in dneva zmage. Na častnem odru je bila navzoča vlada federativne Hrvatske s predsednikom dr. Bakarićem na čelu. Oddelki jugoslovanske osvobodilne vojske so izvedli pred vlado, vojaškimi poveljniki in velikim številom osvobojenih političnih pripornikov odličen defile.

MED DRAVOGRADOM IN ROGAŠKO SLATINO

1.-BEOGRAD, 14. maja. - Načelnikstvo gen. štaba jugosl. vojske javlja, da so bila osvobojena mesta Dravograd, Celje, Rogatec, Laško in Rogaska Slatina. V zadnjih dneh je bilo ujetih pri operacijah na našem ozemlju nad 40.000 Nemcev. Uničenje čet, ki se upirajo, se nadaljuje. Ujet je bil štab 21. ustaske divizije in zastava nemske divizije „Prinz Eugen“.

1.-BEOGRAD, 14. maja. - Zvezno ministrstvo za poljedelstvo je izdalo poziv, naj se nemudoma javijo vsi poljedelski in kmetijski strokovnjaki, neglede na njihovo sedanje zaposlitev bodisi v civilni ali vojaški službi. Prav tako velja ta poziv tudi za vse upokoјence.

-Gle, gle, molim te, mnogo ovaj traži, dodade učitelj.

-Onako na priliku, odakle si ti, zapita ga kmet.

-Ja sam Nemac iz Banatu, pošteni čovek, počeo ih on odlučno ubedjivati i iz prijava svoje bluže počeo vaditi neka dokumenta. Gde je vasa predsednik?

-U banji, ja ga zastupam, reče kmet Kojislav.

-Frlo dobra, frlo dobra, reče Švaba, zmiravajući svojim sitnim najmunskim očima. Pa nastavi: a imaš li ti vrsaca ili šivača mašina, ja to sve opravim?

-Imam. A u glavi mu sinu misao: nije loše primiti ovoga čoveka, da se nastani u našem selu. Majstor je, a mašina mi je već dotrajala i prosto vapi za opravkom. Nesmo mi skupo ni naplatiti. Valjaću i ja njemu.

-Ja bi posla, da vidim Vaša mašina.

-Pol sad? Pa ako hoćeš, ajdemo. I odoše kmetovoj kući. Pop i učitelj se pogledaše.

-Kore popo, izgleda mi, kmet će primiti prokletoga Švaba za zitelja nase opštine; a ti znaš, šta je Švaba. Čitao si o njima ono, što je pre sto godina čika Ljuba Nenadović pisao.

-Jok, neće on to bez mene i tebe učiniti, jer znaš, da se ni jedna važnija stvar u opštini ne rešava bez moga i tvoga znanja.

-Ja ti kažem, primice ga. Opravice mu Švaba puni krtiju zabadava i gotova stvar.

-Neće ga primiti.

-Hoće.

-Dobro vidioš li

PRED GROBOM NEZNANEGA JUNAKA NA AVALI

BEOGRAD, 14. maja. - Član sovjetske akademije znanosti, J.N. Deržavin, je danas u spremstvu najvišjih predstavnika Jugoslavije obiskao grob Neznanega junaka na Avali. Kasnije je prispeo tudi maršal Tito in imel ob tej priliki govor; v njem je naglasil, da je grob Neznanega junaka spomenik na osvobodilne boje vseh jugoslovanskih narodov, ki so si baš s svojo svobodoljubnostjo pridobili simpatije vsega sveta.

BEOGRAD, 14. maja. - V Slihu je bil v nedeljo velik zbor makodonskih muslimanov, ki so proslavili zmago. Po zborovanju je bil izveden lep kulturno-propagandni vzpored.

BEOGRAD, 14. maja. - Po besedah vojskega komentatorja tukajšne radijske postaje so jugoslovanske armade ujele v zadnjih dneh vojne, od 9. do 12. maja, okoli 110.000 sovražnikov, ki so pripadali 26 nemškim in 12 ustaškim divizijam.

Sodelovanje Čehov in Jugoslovancev. Pred dnevi so člani Jugosl. narod. odbora pozdravili v svoji sredini tukajšnega pripornika, dragoga gosta, ravnatelja zavarov. družbo v Pragi, tov. Čihaka, ki je bil dolga leta funkcionar čsl.-jgsl. lige v Pragi in velik pobornik bratstva in vzajemnega dela med obojima slovanskima narodoma. Tov. Čihak je podal obširno poročilo o zelo plodnem delovanju čsl.-jgsl. lige v Pragi in njenih podružnic v 36 mestih širom Češke v vseh predvojnih letih na področju kulturnem, turističnem, društvenem, socialnem, gospodarskem in vojaškem. Nato je tov. Adamič predlagal, da z ozirom na izkušnje in spoznanje, ki so dozorela med nami v taborišču tekom dolgega in utesnjenega sožitja, ki prečišča, kuje in odkriva značaje, probleme sožitja med Čehi in Jugoslovanci se premočimo na posebni anketi. Tov. Popović se je pristrčno zahvalil tov. Čihaku za njegova izčrpna in zanimiva izvajanja z željo, naj ostane plodna aktivnost čsl.-jgsl. lige v Pragi za naše skupno bodoče delo.

I zbilja, učitelj Ivan nije se prevario. Sutra dan u Ivanovom dvorištu čula se potmula lupa čekića. Njegov Švaba-Franja Sulc, kako se zvao, doveo je svoje pomoćnike i oni su sve radili, a on je samo podmazivao neke srafove i „nadziravao“. Franja se svim silama trudio, da zadobije za sebe kmet Vojislava i njegove ukućane; pa kad je govorio, činilo se čoveku, da mu teče iz usta med i mleko. Svakog dana je kupovao u zadrugi najlepše cigarete i ga-lantno ih je iz svoje kutije rado pružao svakom pušacu. Vojislavićevim unucima kupio je više puta po fišek bon-bona. I malog Jovica je i zaposlio. On je čekićem kuckao oko mašine. Jovica će ti biti pravi majstor, ja ću ga za-natu izučiti, reče Franja Vojislavu. Kmet se od neko trenutne radosti trže kao oparen i sav srećan počeo razmišljati: kako će mu unuk biti majstor, i on će mu i drugu vrsalicu kupiti, mlin otvoriti; kako će on postati prvi gazda u selu. Možda, da je sam bog poslao, da usreći moju kuću
(Nastavio se.)

VARSAVA, 14. maja. - Narodna vlada je priredila veliko slavlje u znak zmage nad fašistično Nemčijo. Bairut in Maruški sta bila tudi navzoča. Izrazila sta zahvalo poljski narodni vladi, Sovjetski zvezi in zaveznikom za osvoboditev.
+ PARIS, 14. maja. - Pri zasedbi bivšega nemškega oporotaka na podmorniško vojno St. Mazaire so padle Francozom v roku 3 podmornice in preko 20 baržnih colov.

NA GROBU, KI KRIJE 10.000 MRLICEV

Nekaj kilometrov zapadno Dachaua, ob železniški progi München - Ingolstadt, se dviga nad bujno zelenimi gošči grč, poleg onega pred Vordunom v Franciji morda edinstven na svetu. Podolgovat je, na eni strani se skriva njegov greben za kosata drevesa listnatoga gozdica, na drugi je poraščen s travo. Pod njim se je zasanjala v pomladno zelenje vas Pritlbach z značilno nemško cerkvico sredi uniformiranih hiš. Vrh grča je po vsej dolžini čudno razoran. Njiva je to, a nenavadna strahotna njiva večnega miru. Ni je razoral plug - krampljin lopate so rile po zemlji, da izkopljejo orjaški grob, ki spi v njem večni sen blizu 10.000 pripornikov iz dahavskega taborišča, žrtev največjega terorja in ubijanja ljudi, kar jih je gledala zgodovina. Že prej jih je krila ilovnata zemlja tega strašnega grča okrog 6.000, zadnje dni jih je pa sprejela še nad 3.000. Videli smo jih, to s kožo prevlečene okostnjake, ko so jih vozili okoliški kmetje iz krematorija mimo taborišča. Tam so našli naši tovariši - mučeniki svoj večni mir in pokoj. Noben križ, noben venec, niti nobena zelena vojica ne krasí njihovega skupnega groba. Kakor da jih tiranovi kremplji stiskajo in davijo še na onem svetu. Včeraj popoldne je bil skromno počaščen spomin teh mučnikov. Tja na grč nad vasjo Pritlbach so potegnili ameriški vojaški avtomobilčki in dva kamiona nokaj predstavnikov USA - vojsko, po dva zastopnika vsakega narodnega odbora v taborišču, štiri duhovnike in skupino novinarjev. Pogrebne obrede je najprej opravil ameriški židovski duhovnik, za njim pa poljski katoliški, končno pa še dva ameriška vojna kurata. Nobenega žal - nega petja ni bilo, nobenega nagrobnega govora. Le škrljancek se je poganjal visoko pod sinjo pomladno nebo, samo on jo pel našim mrtvim tovarišem žalostinko, tam v daljavi mu je pa odgovarjela kukavica s svojim prebujenja in vere v novo življenje polnim ku - ku, ku - ku. Nad trohnočo košnjo razdejanja in smrti smo poslušali v eno zlito pesem umiranja in oživljanja, pesem one - mele groze in prekipevajocih nad, skrivnostno simfonijo novega življenja nad ilovnatimi brazdami smrti. Na skupnem grobu naših mrtvih tovarišev leži zdaj sopek modrih lilij. Pustili smo jih tam mi Dahavci, nazaj v dahavsko taborišče smo se pa vrnili z zavestjo, da smo na dahavski način počastili spomin tisočih dahavskih mučnikov.

J.Z.

NAŠI LJUDJE UMIRAJO DALJE . . .

Ali so res ni prav nič spremenilo? Ali smo še zmerom brezpravna in brezzaščitna suženjska raja, ki ob brezbriznosti so - ljudi in oblasti poginja v okoliščinah, ki bi bile sramotno za pogin živali? Ali je taboriščna bolnica, tako imenovani revir, še zmerom brezčuten, birokratski - avtomatski institut, ki pač sprejema bolnike, kolikor ima prostora v prozasedenih sobah, a jih more prav tako malo zdraviti, kakor jih zdravijo bloki, kjer ugašajo ljudje tiho in neopazeno, ob nezanimanju svojih sobratov, sami, zapuščeni in prepuščeni sebi, sredi nesnage in smradu, v vnebovpijoč protest civiliziranega, kulturnega človeka? Ali so bolniški strozniki, zdravniki, specialisti in ne - specialisti - če izvzamemo kirurgijo, ki za nekaj časa edina napravlja do neke mere vtis resnične bolnice - še zmerom pred - vsem podrojeni organi tujega nasilnega sistema, ki mu služijo samo s težko nejevoljo, opravljajoč svojo nalogo avtomatsko, s stalno mislijo na prostost in svoj odhod, brez globljega čuta tovarištva in zavesti svojega odgovornega poslanstva? Zdi se,

da so res ni prav nič spremenilo? Kajti ljudje umirajo dalje. A kar je še strašnejše: umirajo v še večjem številu nego so umirali pred mesecem dni! Okoliščine so se torej poslabšale! In to kriči v nebo! To je treba odpraviti, hitro, nemudoma odstraniti! Saj so se izvršile med tem vendar ogromne stvari. Prišla je osvoboditev po prijateljskih zavezniških četah. Prišel je ogromni sanitetni aparat. Domnevali in pričakovali smo, da se bo hkrati z našo osvoboditvijo radikalno odstranila permanentna nevarnost, v kateri živimo se zdravi interniranci, da se bo ves zdravstveni ustroj tega razkričanega taborišča smrti dvignil na nivo kulture in civilizacije, ko bodo na razpolago zdravila in prostori in ne bo več sistema, ki bi zločinsko zahteval smrt in pogin svojih dela nezmognih sužnjev. Toda: pretekla sta dva pija tedna, za izmučene in iztrpinčene jetnike štirinajst večnostno dolgih dni in sužnji umirajo dalje.....

Kako je to mogoče? Res je: dolgotrajno gladovanje, ne - odpornost organizma, strašni napori raznih transportov itd. - vse to so prezgovorni razlogi za to nenaravno visoko umrljivost našega taborišča po osvoboditvi. Vendar pa - na žalost, a resnica je, - ni krivda samo to. Kajti umirajo tudi ljudje, ki so šele pred dvema - tremi meseci prišli sem, dobro hranjeni, zdravi in močni, polni odpora in svoje samozvesti, moške najboljše let. Kakšna tragika je v tem in kako je to mogoče? Kajti pomislimo: umreti zdaj, na pragu novega razdobja v zgodovini človeštva, po prestanih mukah, tik pred povratkom v domovino. Kako je to mogoče?

Te misli so se mi vzdramile, ko sem zvedel, da je umrl snodi dr. Miroslav Seneković iz Ljubljane za pegastim logarjem. Ne vem natančno, kdo je bil M. Seneković. Poznal sem ga bolj zunanje kot notranje. Ena pa vem: nikake umažanosti ni bil zmožen in - tukaj je bil, naš tovariš, v trpljenju je bil. Izobražen, delaven mož je bil. In naša zemlja bo tako krvavo potrebovala mož, da izpolnijo zevajoče vrzeli, ki sta jih med naše razumnstvo fizično in psihično zločinsko zasekala italijanski fašizem in vampirski nemški nacizem. In on gre in ti umre sredi zanositega osvobodilnega slavlja za nemarnim pegavcem ... Kako je to mogoče?

Da, to vprašanje me spremlja slednji dan, ko prebiram seznam mrtvih in vidim, da umre dnevno po šest do deset ljudi naše slovenske, jugoslovanske krvi. Kolika tragika, kakšna škoda za nas živelj! Kako dolgo se?

Fr.A.

SPOLJNSKA SVEČANOST V LJUBLJANI

d-LJUBLJANA, 14. maja. - V soboto se je izvršila velika svečanost za padliji junaki končane osvobodilne vojne. Sredi kongresnega tega je bil postavljen velik katafalk, bogato okrašenje z lenjem in rožami in obdan z zastavami. Udodelba pri slovesnosti je bila izredno velika, saj so se vse Ljubljana oddolžila spominu padlih partizanov in tudi vseh onih, ki so položili v tem času življenje na žrtvenik domovino po raznih priporniskih in dolavskih taboriščih širou Evrope in Italije.

i-BEOGRAD, 14. maja. - Zvezno ministrstvo za industrijo razglašuje, da ne sme noben industrijski obrat, ki spada v njegovo področje, prodajati svojih proizvodov brez dovoljenja ministrstva.

Drobiž z vseh štirih strani sveta:

ZABRANA NACISTIČNE PARTIJE U AUSTRIJI

+ BEČ, 14. maja - Privremena vlada Austrije objavila je zakon o zabrani nacističke partije. Proga zakonu zabranjuje se nacistička partija, njene vojne jedinice, organizacije i ustanove. Zabranjuje se ponovno stvaranje partije. Sva imovina partije prelazi u ruke austrijske republike. Svi koji pripadaju tej partiji ili rade za nju kazniće se smrtnom kaznom i lišenjem celokupne imovine. Samo u pojedinim slučajevima zamjenivat će se smrtna kazna zatvorom od 10 do 20 godina. Zakon je ustanovio ličnu registraciju nacističkih, koji su pripadali nacističkoj partiji od 1. jula 1933 do 27. aprila 1945 godine. Smatraju se također kao krivci za izdaju otadžbine oni, koji su, počev od 1. jula 1933 do 30. marta 1938 - napunivši 18 godina - stupili u nacističku partiju i njene vojničke organizacije. Ova lica kažnjavaju se zatvorom od 5 do 10 godina. Uzimaju se na odgovornost lica, koja su pružala nacističkoj partiji finansijsku pomoć.

+ PRAGA, 14. maja - Interese avstrijskih državljana zastopa v Pragi zopet dr. Ferdinand Marek, bivši avstrijski poslanik pred Hitlerjevo zasedbo Avstrije.

ŠPANIJA - FRED VRATI DRUŠTVA NARODOV

- SAN FRANCISCO, 14. maja - Ameriški zunanji minister Stettinius je povedal delegatom USA pri konferenci, da vprašanje vstopa Francoske Španije v bodoče Društvo narodov ni aktualno, dokler se v tej državi ne uredi notranji ustroj v smislu Društva narodov.

- SAN FRANCISCO, 14. maja - Angloski zunanji minister Eden je zapustil San Francisco; podal se je na obisk k prezidentu Truemanu, potem se pa vrne z letalom v London.

- SAN FRANCISCO, 14. maja - Vazno vprašanje ureditve mandatnih področij je ostala še vedno nerešeno. V tem oziru vlada različna naziranja med Anglijo in Ameriko. Docim dolijo Američani mandatna območja v ona s strateškim oziroma nestrateškim značajem in se zanimajo samo za prva izmed njih, obsega angleško naziranje vse mandatna ozemlja in jih obravnava bolj s trgovskega nego vojaškega stališča. Ostale velosile so zavzele bolj ali manj čakajoče stališče in podale samo k posameznim točkam projektiranih pravilnikov svoja mišljenja. Izmed njih moramo na prvem mestu omeniti načelno stališče Sovjetske zveze, ki naglašja, da se mora čimprej vsem narodom sveta - torej tudi onim v mandatnih deželah nuditi možnost, da si sami po lastnem prevdanku uredijo države in njih upravljanje. Sicer pa se Sovjetska zveza ni spustila v podrobnosti nacrtov. Francija je postavila v ospredje vprašanje državljanstva v mandatnih deželah in izrekla, da je za podelitev polnih državljanskih prav onih države, ki izvajajo mandatno pravo in oblast. - Najbolj se prav za prav približuje idealni rešitvi mišljenja Sovjetske zveze, ki je tudi povsem sorodno onemu, ki ga je zavzemal umrla prezident Roosevelt. - Konferenca v San Franciscu končno ne bo mogla rešiti predmetnega vprašanja, temveč samo izdelati zadevni načrt predloga za pravo mirovno konferenco.

PRAGA - PRAZNUJE

- PRAGA, 14. maja - Praga se veseli, resena sestetnih strahot nemške okupacije. Prebivalstvo se ozira proti staremu kraljevskemu

gradu, kjer se zopet vlje zastava predsednika češkoslovaške republike. Po ulicah so sicer še na vseh koncih in krajih barikade, ali po večjih trgih so postavljeni oddelki sovjetskih oklepnikov, okrašenih z zelenjem. V skupinah vidiš ruske vojske v družbi čeških deklet in prijazen in vesel razgovor doni od vseh strani na uho opazovalca. - Ljudje pripovedujejo kako strašni so bili zadnji dnevi. Potem ko so pričeli boji za osvoboditev Prage, so se poslužili Nemci vseh mogočih grozovitosti, samo da bi ustrahovali prebivalstvo. Pred tanki so vodili žene in otroke, streljali po pojedincih na ulicah z avtomatičnim orožjem itd. Toda, ko so se pojavili zadnji dan, 9. maja ob 5 zjutraj sredi Prage prvi večji tankovski oddelki generala Konjeva in so kmalu potem utihnili zadnji strel sredi Evrope, je nastopil dan oddiha in veselja.

+ LONDON, 14. maja - Reuter javlja: Češka vlada održala je svoje prvo zasedanje v Pragu. Češko nacionalno veče čedanas prestatl sa radom i biće izatrani narodno-oblasni odbori za Češku i Moravsku.

ROKA - PRAVICE JIH DOSEGA

+ BEČ, 14. maja - Zavezniške vlade so sklenile, da bodo vojni zločinci izročeni v sojenje onim državam, kjer so izvršili svoja grozodejstva.

+ LONDON, 14. maja - Iskanje Himmlerja so v okolici Solnograda nadaljuje. VII. armadi so padli nadalje v roke: nemški poštni minister dr. Ohnesorge, načelnik "Reichskanzlei" dr. Amerss štabom 151 najvišjih nacističnih nadnikov, japonski poslanik Oshima z vsem osebjem poslaništva, nemški prehranjevalni minister dr. Heiler in mnogo drugih. - III. ameriški armadi so je predal v bližini Linca zloglasni komandant 6. armade SS, Sepp Dietrich, ki se nahaja v seznamu vojnih zločincev, ki jih zahtevajo ruske oblasti v izročitev. - V severni Italiji je bil zajet vodja francoske fašistične milice Darnan s preko 200 možmi. - Proti Quisslingu prične postopek zaradi veleizdaje danes.

+ LONDON, 14. maja - Zajeti maršal Göring je izjavil dopisni kom raznih dnovnikov na vprašanje, kaj sodi o Hitlerju in drugih, da je bil Hitler duševno precej omejen človek, Ribbentrop navaden lopov ("Schurke") in Götthels ekscentrično gobezdalo ("eine exzentrische Gosche").

+ PARIS, 14. maja - Francoske čete so ob Bodenskem jezeru zajele bivšega francoskega ministra in kasneje enega največjih zagovornikov nemškega režima za časa zasedbo, De Brinona.

+ LONDON, 14. maja - Kakor poročajo, je padel v roke VII. ameriški armadi nemški gospodarski minister von Funk. Prav tako je v rokah zaveznikov dosedanji japonski veleposlanik pri nemški vladi, general Okushima. Tudi generalni polkovnik nemške armade, bivši poveljnik v Danski in Norveški Falkenhörst je ujetnik VII. armade.

+ BERLIN, 14. maja - Se vedno se iščejo prvaki nacistične stranke dr. Ley, Sauckel, zloglasni vodja delovnega urada, in ideolog stranke Alfred Rosenberg.

+ LONDON, 14. maja - Demobilizacija 1. skupine angleske vojske se je pričela; preostali del pojde na vzhodnoazijsko bojišče.